

A *Phycita torrenti* Agenjo, 1962 előfodulása Magyarországon

Occurrence of *Phycita torrenti* Agenjo, 1962 in Hungary
(Lepidoptera: Pyralidae, Phycitinae)

Pastorális Gábor & František Slamka

Abstract: *Phycita torrenti* Agenjo, 1962, is added to the Lepidoptera Fauna of Hungary. The moths and their genitalia are illustrated. Biology, comparison with the similar species *Phycita roborella* and *Phycita meliella*, distribution in Hungary and the habitat are discussed. *Phycita metzneri* (Zeller, 1846) was erroneously identified in Hungary, therefore this species was deleted from the Checklist of Hungarian Microlepidoptera (see Pastorális 2012).

Keywords: Lepidoptera, Pyralidae, *Phycita torrenti*, new record, distribution, Hungary.

Author's address:

Pastorális Gábor | Košická 22/39, SK-94501 Komárno, Slovakia.

E-mail: pastoralisg@gmail.com

František Slamka | Račianska 61, SK-83102 Bratislava, Slovakia.

E-mail: f.slamka@nextra.sk

Bevezetés – Introduction

Tavaly jelent meg P. Leraut Moths of Europe című könyve 4. kötete, s azon belül a fényiloncákat (Pyralidae) bemutató sorozatának 2. része (Leraut 2014). Abban a *Phycita torrenti* Agenjo, 1962 fajnál a következő szövegrész olvasható: “Distribution: Spain, Portugal. Also France (new sighting): Lot (Le Rozier), Vaucluse (Mont Ventoux), Hungary (new report, a male identified as „metzneri“). Ez az információ felkeltette az érdeklődésünket, mert tudomásunk szerint a Magyar Természettudományi Múzeum (tovább csak MTM) Állattárában is vannak elhelyezve *Phycita metzneri* példányok. Az ott elvégzett kutatás során a gyűjteményben találtunk 3 „metzneri”-nek határozot példányt. Az egyik egy régi hím példány (Budapest, Farkasvölgy, 1904.VIII.4., coll. Uhryk, det. Hartig) a másik kettő jelenkori nőstény, melyek az egységében megtartott és tárolt Pastorális-gyűjteményben (coll. Pastorális) található (Csákberény, 2005. IX. 11. | leg. & det. Liška). Az utóbbi két nőstény adatát már korábban publikáltuk a Vértes hegység molylepke kutatásának eredményei között (Pastorális & Szeőke 2011) mint a „metzneri” faj példányait. Itt jegyezzük meg, hogy a cikkben említett többi „metzneri” példány – mint utólag kiderült – valójában a *P. meliella* fajhoz tartozik.

Az MTM gyűjteményéből kikölcsönöztük a három példányt további vizsgálatra, mivel az ivarszervek elemzését ez idáig nem végezték el. Jan Liška, prágai lepkész kollégánk a csákberényi példányokat – saját szavai szerint is – csak „kizárásos

alapon” határozta meg, ezt így indokolta: „...a példányok se nem *roborella*-k, se nem *meliella*-k, akkor ezek a *metzneri*-k...”, mivel a régi magyar szakirodalom (Gozmány 1963) szerint ez a faj honos Magyarországon. Ugyanis a valódi *metzneri* holotípusa egy a British Museum-ban elhelyezett nőstény és a hím példányok meghatározásához máig nincs a szakirodalomban megbízható ábrázolás, eltérőek a vélemények, s nagy a bizonytalanság.

Az elvégzett ivarszervi vizsgálat egyértelműen bebizonyította, hogy mind a farkasvölgyi hím, mind a csákerényi nőstények is a *Phycita torrenti* faj példányai. Ezek szerint a *Phycita metzneri* előfordulása Magyarországon nem bizonyított és a hazai molylepke-listából (Pastorális 2012) téves határozás miatt törlendő. Ennek következtében a *Phycita* genus magyarországi képviselői a *P. torrenti* Agenjo, 1962, *P. meliella* Mann, 1864 és a *P. roborella* (Denis & Schiffermüller, 1775) fajok. Meg kell viszont jegyezni, hogy a „*metzneri*” példány(ok) Hartig általi „téves” határozása még az előtt történt, mint hogy Agenjo 1962-ben a *P. torrenti*-t tudományra új fajként leírta spanyol lelőhelyekről gyűjtött példányok alapján.

Eredmények – Results

Phycita torrenti Agenjo, 1962 (1, 2, 5, 6. ábra – Figs.1, 2, 5, 6.)

Phycita torrenti Agenjo, 1962, Boletín del Servicio de Plagas Forestales, 5 (10): 11 p. Locus typicus: Holotypus hím (male) – España, prov. Madrid, de Cercedilla, 1481 m; Allotypus nőstény (female) – España, prov. Madrid, de El Pardo, 610 m.
Javasolt magyar neve: homályos karcsúmoly

Diagnózis – Diagnosis: A faj habitusának részletes leírását Gozmány (1963, pp. 59–60.) munkájában találjuk a „*metzneri*” fajnál.

Hím genitália (5. ábra): Az uncus ovális, gnathos disztálisan enyhén ívelt, a valva keskeny a külső szegély felénél tompa túske alakú apró szklerotizált kinövés-sel, juxta két páros, hegyes kinövés-sel, a saccus markáns. Az aedeagus hosszú, aránylag széles, számos hosszú és rövid cornutus-al és egy hosszabb szklerotizált sarló alakú képződménnyel.

Nőstény genitália (6. ábra): A sterigma erősen szklerotizált, oválisak, apró tüskékkel, ductus többé-kevésbé széles, számos hosszanti szklerotizált bemélyedéssel (árok-kal), bursa copulatrix ovális, felső felében erősen szklerotizált, számos hosszabb tüskével.

Hasonló fajok – Similar species: Első ránézésre a *P. torrenti*-hez a genus másik két hazai képviselője a *P. roborella* (3. ábra) és *P. meliella* (4. ábra) hasonló. A *roborella* jellegzetessége, hogy az elülső szárnyának középterén a sejtől kilépő erek-en éles, rövid fekete vonalak láthatók. A *meliella* ismertető jele, hogy a belső fehéres kereszt-sáv igen ferdén fut a felső szegélytől a belső szegély közepéig, míg a *torrenti*-nél a belső kereszt-sáv többször élesen megtörik, és majdnem merőle-gesen fut a felső szegélytől a belső szegély felé (Gozmány 1963). Mivel mindkét faj szárnyán több a fehér pikkelyezet, azok rajzolata látványos, míg a *torrenti* szárnya keskenyebb és a rajzolata lényegesen elmosódottabb, homályos.

1. ábra | Figure 1. *Phycita torrenti* ♂, imágo/adult, 23,9 mm, Budapest, Farkasvölgy, 1904. VIII. 4., coll. Uhryk, det. Hartig (fotó/photo: F. Slamka)

2. ábra | Figure 2. *Phycita torrenti* ♀, imágo/adult, 22,8 mm, Csákbéreny, 2005. IX. 11., leg. & det. Liška (fotó/photo: F. Slamka)

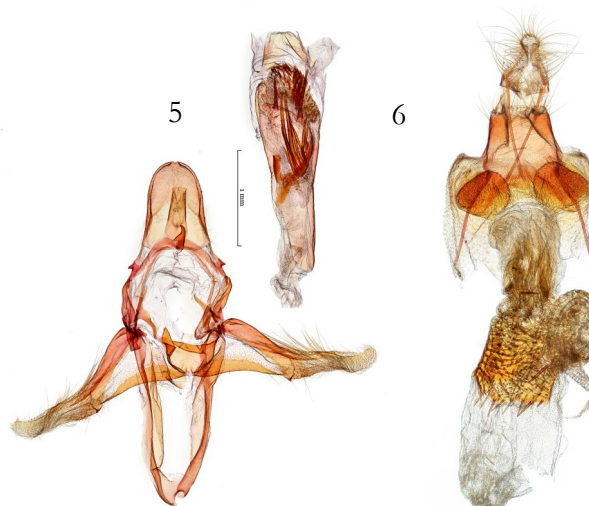
3. ábra | Figure 5. *Phycita roborella* imágó/adult, (fotó/photo: F. Slamka)

4. ábra | Figure 6. *Phycita meliella* imágó/adult, (fotó/photo: F. Slamka)

5. ábra | Figure 5. *Phycita torrenti*, ♂ genitália/genitalia, (fotó/photo, gen. prep. F. Slamka No. 710)

6. ábra | Figure 6. *Phycita torrenti*, ♀ genitália/genitalia, (fotó/photo, gen. prep. F. Slamka No. 692)

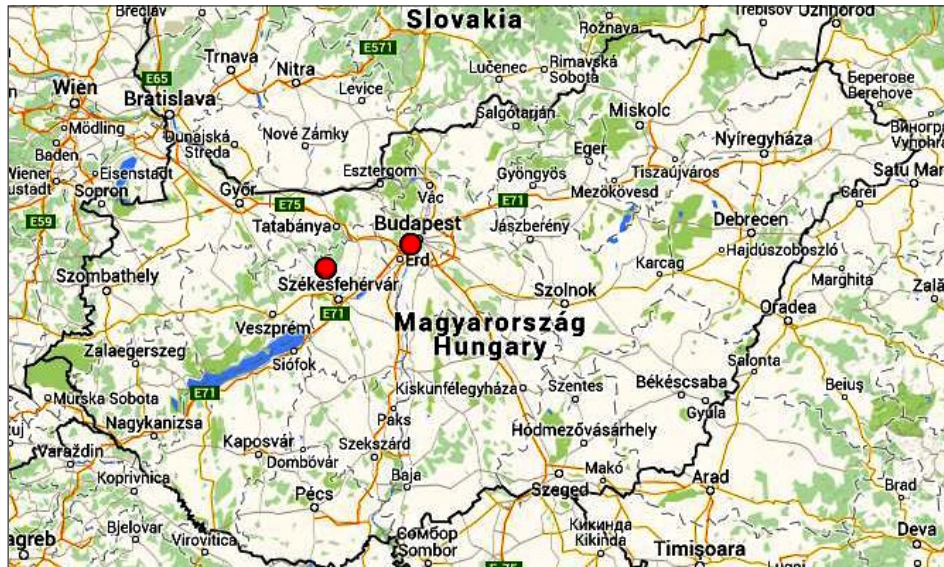
Biológia – Biology: A hernyók tápnövénye Spanyolországban a mediterrán elterjedésű *Quercus ilex* L. (magyaltölgy), melyet hazánkban is ültetnek arborétumokba, védett helyekre. Feltételezzük, hogy hernyója más tölgyfajokon is megél (pl. *Quercus pubescens*, *Q. fernetto*, *Q. virgiliana*) és kifejlődhet. Az eddigi adatok szerint az imágók egy nemzedékben júliustól szeptemberig repülnek.

Földrajzi elterjedés – Geographical distribution: A Leraut által közölt (2014) spanyol, portugál, dél-franciaországi és magyarországi előforduláson kívül nem ismerünk más publikált adatot, viszont tudomásunkra jutott egy újabb franciaországi adat - Massif des Maures, Col de Taillude 400 m, 25.IX.2006, 1 ♂, 1 ♀, leg. & coll. Skyva. Liška személyes közlése szerint megtalálta Horvátországban is (Croatia, Insela Krk – Risika, 2-8.IX.2001, 4 ♂, 7 ♀, Liška & Skyva coll.). Eddigi ismereteink szerint ez a faj Magyarországhoz legközelebbi ismert előfordulási helye.

Magyarországi elterjedés – Distribution in Hungary: Nagyon lokális faj (7. ábra), csak az Uhryk által Budapesten (Farkasvölgy) gyűjtött ex-„metzneri“ és a csákberényi példányok ismertek: Budapest, Farkasvölgy, 1904. VIII. 4., 1 ♂, coll. Uhryk, det. Hartig, in coll. MTM; Csákberény, 2005. IX. 11., 2 ♀, leg. & det. Liška, coll. Pastorális in coll. MTM; A csákberényi lelőhely (8. ábra) a község feletti dombon elterülő, Vértes hegységre jellemző karsztbokorerdők egyik tisztása.

Megjegyzések – Remarks: Feltehetően a különböző intézményi vagy magángyűjteményekben a *roborella* és *meliella* példányok között megbújik néhány *torrenti* példány is, ezért érdemes lenne elvégezni ezek revízióját. Az itt bemutatott képek remélhetően jelentős segítséget nyújtanak majd az identifikációnál.

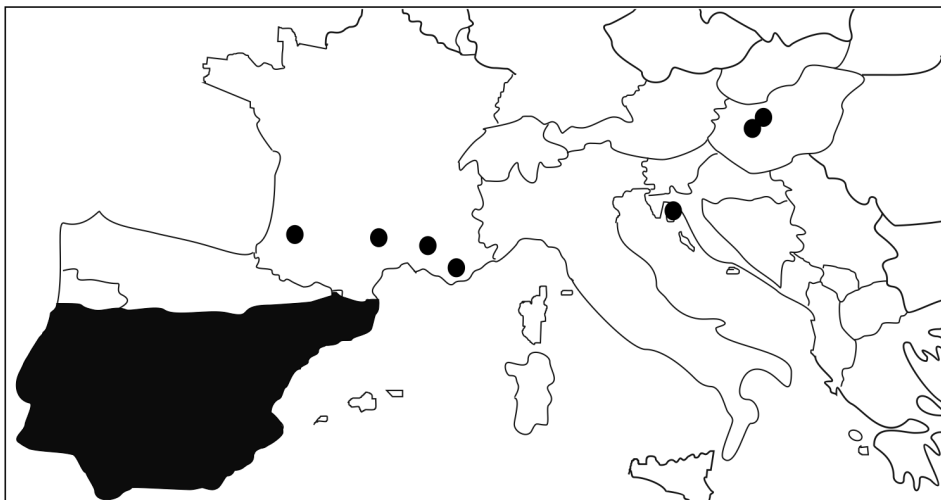
Köszönet – Acknowledgements: a szerzők ez úton is köszönik Buschmann Ferencnek (Jászberény) a kéziratához fűzött kritikus és kiegészítő megjegyzéseit, az MTM (Budapest) munkatársainak – Bálint Zsoltnak és Katona Gergelynek – a bizonyító példányok kikölcsönzésével járó munkájukat, továbbá Jan Liška és Jan Skyva (Praha, CZ) lepkészkollégáknak a horvátországi adataik átengedését és nem utolsósorban Fazekas Imrének (Komló) a kritikus és kiegészítő megjegyzéseit, a térképek elkészítését és a cikk szerkesztését, megjelentetését.

7. ábra | **Figure 7.** *Phycita torrenti* lelőhelyek (grafika: Fazekas I.).
Localities of *Phycita torrenti* in Hungary (graphic art: I. Fazekas).

8. ábra | **Figure 8.** A *Phycita torrenti* magyarországi előfordulási helye: karsztbokorerdő a Csákberény feletti dombon (fotó: Pastorális).
Hungarian habitat of *Phycita torrenti* in Csákberény (photo: Pastorális).

9. ábra | Figure 9. *Phycita torrenti* elterjedése Európában (grafika: Fazekas I.).
Distribution of *Phycita torrenti* in Europa (graphic art: I. Fazekas).

Irodalom – References

- Agenjo R. 1962: *Phycita torrenti* nov. sp. un desconocido lepidóptero español de la encina (*Q. ilex* L.). – Boletín del Servicio de Plagas Forestales 5 (10): 11 .
- Gozmány L. 1963: Molylepkék VI. Microlepidoptera VI. – Fauna Hungariae, XVI. kötet, 7: 59–60.
- Leraut P. 2014: Moths of Europe, vol. 4, Pyralids 2. – N.A.P Edition, 440 p.
- Pastorális G. 2012: A Magyarországon előforduló molylepkéfajok jegyzéke, 2012
A checklist of the Microlepidoptera occurring in Hungary, 2012 (Lepidoptera, Microlepidoptera). – Microlepidoptera.hu 5: 51–146.
- Pastorális G. & Szeőke K. 2011: A Vértes hegység molylepké kutatásának eddigi eredményei | The summary of the research results of the micro-moths of Vértes Mountains] (Lepidoptera, Microlepidoptera). – e-Acta Naturalia Pannonica 2 (1): 53–100
- Pérez De-Gregorio J. J., Fernández D. & Requena E. 2012: Las especies catalanas del genero *Phycita* Curtis, 1828 (Lepidoptera: Pyralidae: Phycitinae). – Heteropterus Revista de Entomología 12 (1): 115–121.